

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG
Fornyelse i Danmark

3. årgang nr. 1

Fasten 1960.

KÆRLIGHEDENS OG LIDELSENS MYSTERIUM

Vi er atter i Fastetiden, og vi skal paany betragte Guds Søns Lidelse og Død for os. Vi skal i Tankerne følge ham paa hans lange, smertefulde Vej fra Nadversalen i Jerusalem ud til Korset paa Golgata. Meget vil vi herved lære om den guddommelige Kærlighed, der her gaar sin Lidelsesgang for at forløse os fra vore Synder og føre os tilbage til vort rette Sted, til Samfundet med Gud. Og meget vil vi ogsaa lære om os selv. Thi den, som betragter Guds Søn i hans Kærlighed, lærer sig selv bedre at kende derved.

Lad os da tage os god Tid til ret at studere Jesu Lidelseshistorie, til at overveje alle dens Enkeltheder og til i Bøn at samtale med Gud om hans dyre Offer til vor Frels e. Men gaar vi i Gang hermed, da kommer vi ind i en Verden, hvor vore almindelige Tanker og Resonnementer ikke slaar til. Da kommer vi ind i Kærlighedens Mysteriums Verden. Thi Guds Kærlighed, der her øver sin Gerning for os, er et Mysterium, som vor Tanke ikke fatter. Her vil vi Gang paa Gang blive nødt til at undvære Forstaaelsen og blot sige med Undren: Tænk, at Gud har elsket mig saa højt uden al min Fortjeneste! Og vor eneste tilbørlige Reaktion herpaa maa være den taknemmelige Tilbedelse, der gaar over i Bøn om at Guds Kærlighed maa slaa igennem i vort eget Liv og forvandle os til Lighed med hans Søns Billede. Golgata, hvor vor Betragtning af Guds Søns Lidelse ender, er det store Alter her i Verden, som alle vore Kirkers Altre er smaa Afbilleder af. Og foran Alteret har vi kun eet at gøre: at knæle ned med vor Syndsbekendelse, og med vor Tilbedelse og Bøn. Og da er vi der, hvor vi ene skal være: der hvor vi kan modtage som genfødende og nyskabende Kraft i vort Liv Guds Kærlighed, der ofrede sig for os i Jesu Lidelse og Død og nu kalder os ind i Efterfølgelse af Jesus paa vort gamle Jeg's Lidelsesog Døds Vej til vort ny Jeg's Skabelse under den guddommelige Kærligheds Hænder.

Til en Hjælp og Inspiration for os under denne Tids Betragtning af vor Frelses Lidelseshistorie følger nu tre smaa Ting, fremtaget af vor danske Kirkes gamle Skatkammer: Doktor Niels Hemmingsens Sammenfatning af Summen paa Kristi Lidelse og Død, den fromme Adelsmand Jørgen Rosenkrantz' Bøn efter sin egen Fastetids Betragtninger, og en gammel Tjenestepiges glødende, inderlige Bøn om at maatte forenes med den lidende Guds Søn, der er Guds Kærlighed i egen Person.

Urban Schrøder.

HVAD MAN SKAL AGTE OM VOR HERRES JESU KRISTI DØD OG PINE

Vor Herre Jesus Kristus udi Johs. 17 selv med sine egne Ord befatter korteligen, hvad man skal holde om hans Død og Pine, hvor han saa siger:

Jeg helliggør mig selv for dem, paa det de skulde helliggøres udi Sandhed. Jeg helliggør mig, siger han. Det er: Jeg er fraskilt fra Syndere og tilhænger Gud med en fuldkommen Kærlighed og Lydighed, ofrer min Fader mig selv paa Korsets Alter til at være Soneoffer, at alle de, som tro paa mig, skulde for mit Offers Værdskyld skilles fra den ugudelige Verdens Slemhed og tilføjes og tilsammenbindes med Gud formedelst en livagtig Tro og dermed skulde ofre sig selv til et helligt Offer, paa det de kunde være hellige evindeligt.

Saa taler Kristus her om sin Død og Pine, som han kalder en Helliggørelse, det er: et helligt Offer, som han gør for sine Disciple, det er: for alle dem, som skulde tro, paa det at de kunde formedelst hans Pines Værdskyld blive hellige som et helligt Offer. Saa skulde vi her befatte med faa Ord, hvad man skal holde om Jesu Kristi Passion, det er: Død og Pine: At Jesu Kristi Passion, Pine og Død er et Soneoffer, udi hvilket Guds Søn haver ofret sig selv sin Fader, paa det at han dermed vilde hjælpe fra Synd og evig Død dem, som tror paa ham.

(Af Niels Henningsen: Liffsens Vey. 1599)

O, min Jesus! Hvad skal jeg gøre mod dig igen for alt det, du haver gjort for mig? Jeg ved vel, o Jesu, at al din Vilje bestaar derudi, at jeg maa leve. Og siden du døde, for at jeg skulde leve, da begærer du intet andet end, at jeg skulde leve. Men hvor kan jeg leve, endog ved denne din Død, uden du selv vil af samme din Kærlighed leve udi mig? Thi som jeg intet af din Fortjeneste selv enten haver eller kan fortjene, saa kan jeg og ikke af mig selv leve det Liv, du mig haver fortjent og af mig fordre. Lev du derfor, o Jesu, udi mig, du, som døde for mig, for at jeg maa leve udi dig. Gør du mig værdig til at nyde din Fortjeneste - jeg, som selv haver ingen Fortjeneste. Thi det ved jeg og det tror jeg, at naar jeg tror paa dig og elsker dig efter min Naades Maade - du som elskede mig overmaade - saa haver jeg fortjent nok, idet jeg i din Fortjeneste er vis paa alt det, du mig haver fortjent til Liv og Salighed. Amen.

(Af Jørgen Rosenkrantz: Den Welplagede Mand. Langfredagsminde. 1653.)

O, min korsfæstede Kærlighed, hvo har bevæget dig til at lide og udstaa en saa græsselig Død for mig paa Korset? O, min Jesus, beté mig dog den Naade at rive min Sjæl løs fra mig selv og at hefte den tillige med dig paa dette Kors! O, min Jesus, ak, at mine Hænder var tillige med dine Hænder tilnaglet, mit Hjerte ligesom dit med Spydet forvundet, og mine Fødder som dine maatte være med Nagler gennemboet! O, min Jesus, ak, at mit Blod maatte tillige med dit opvælde! Vær du i mig og lad mig være i dig og dø med dig paa det hellige Kors! O, min Jesus, forlen mig den Naade, at jeg af idel hellig Kærlighed til dig og af en hjertelig Anger og Ruelse over, at jeg har fortørnet dig, maa være syg, ja, aldeles dø bort! Amen.

(Jeanne de la Nativité: Dend fromme Tieneste Pige Armelle Nicolas, i Almindelighed kaldet Dend gode Armelle, hendes daglige Omgængelse med Gud. 1729.)

—oOoO—

DET KIRKELIGE EMBEDE ER AF GUD

Højkirkelighedens anliggende III

Det er karakteristisk for det højkirkelige syn, at det tillægger det kirkelige embede (præsteembedet) en afgørende stilling i sin kristendomsforståelse, idet det betragtes som udtryk for en af Gud villet ordning. For mange udenforstående fører det til, at højkirkelighed uden videre

er bestemt endeligt som et sakramentalt-hierarkisk embedssyn, som man i humanismens og demokratiets navn må bekæmpe. Det er rigtigt, at vi ikke betragter embedet som en funktion af menigheden, men som en funktion for den og i den. Det afleder ikke sin myndighed fra menigheden, hverken generelt eller lokalt forstået, men fra Gud - og gennem historisk ordinationsrækkefølge fra kirkens herre, Jesus Kristus.

Det har historisk sin begrundelse i apostolatet, der ikke kun er et symbolsk udtryk for kristendommens universalisme, men en tilkendegivelse af at det i og med Kristus givne hverken er hentet ud af den jødiske menigheds bevidsthed eller uformidlet gives ethvert menneske. Det er noget, som gennem historisk sendelse bringes til den enkelte, såvel jøde som hedning, hvorfor vi også siger om embedet, at det er før kirkens jordiske fødsel og dannelse og går principielt forud for den enkelte kristne tro.

Embedet har da sin væsensbegrundelse i den omstændighed, at kristendom ikke er noget, vi er født med, men noget som udefra - også ad historisk vej - kommer til os. Embedet beror i sit væsen på sendelse, som kristendommen overhovedet beror derpå (jvf. Joh. 20,21 og Matth. 10,40). Den egentlige embedsindehaver er Jesus Kristus selv. Det kirkelige embedes tjenere er Kristi trælle og samtidig hans befuldmægtigede, der bundne i deres sendelses funktion handler på Kristi vegne. Embedet er et ministerium, en tjeneste for Gud og fra Gud over for hans menighed på jord. Det er en gave fra Gud til kirken og den enkelte menighed. (Ef. 4, 11-12). Præsten er Guds sendebud til den menighed, hvori han er sat. Deri ligger hans ydmygelse og hans frimodighed. Han skal ikke godtgøre sin eksistensberettigelse ved uvedkommende ting. Og han skal navnlig ikke gøre nogen menighed til sin menighed. Det at tage sig selv højtidelig og sit embede alvorligt er to vidt forskellige ting. Han skal ikke herske over menighedens tro, men være medarbejder på dens glæde under den myndighed, som den han betroede hyrdeomsorg giver. Det er embedets opgave at forvalte det største: Nådens hellige midler i forkyndelse og sakramenter (herunder magten til i skriftemålet at løse og binde). Det fungerer under Kristi forjættelse og er den hånd, hvorved Kristus giver sig selv for og til menigheden. Derfor hører embedet med til kirkens gudgivne orden, og Gud har positivt - om end ikke eksklusivt - bundet sin nåde til embedets forvaltning af dens midler i absolutionen og den hellige messe med dertil hørende communion. Alt det, som i særlig grad må siges at høre til embedets egentlige pastorale funktion. Derfor er det selvsagt også embedets opgave at fungere som liturg, at forestå den offentlige Gudsdyrkelse og forestå kulten i menighedens forsamling.

Omend vi tillægger ordinationen en sakramental karakter og siger: Een gang præst - altid præst, vil vi dog ikke gøre den til grundsakramente på en sådan måde, at den alene muliggør de andre sakramenters virkekraft og Gud derved skulle begrænses i sit virke af sin egen orden, men vi føler os bundne til den af Gud satte orden og vil i hvert fald for nådens og absolutions vedkommende afvise enhver form for "selvtægt" med bemærkning om, at det ikke er under forjættelse, og derfor kun bør anvendes i yderste nødstilfælde, hvor gejstlig nedvirken ikke kan fremskaffes. Dette ophæver hverken det almindelige præstedømmes vidnepligt eller den rette kristne dåbs gyldighed, alene ved "gjort gerning". Men principielt vil vi hævde, at vi i forkyndelsen og sakramentforvaltningen, såsandt alt dette er noget apostolisk, er bundne til embedet. Og det er forsyndelse mod den af Gud satte orden i kirken, når vi negliger og ringeagter den.

Der kan i den højkirkelige bevægelse være nuanceforskelle i synet på det kirkelige embede. Noget, der hænger sammen med den tidligere nævnte for-

skel i en mere institutionelt og en mere sakramental betonet linie i kirkesynet. Den opdeling i vielsesgrader som f. eks. findes i den romersk-katholske kirkeafdeling og den vægtlæggen på episkopatet, man der finder, kan man se forskelligt på. Men "embedets theologi" får konsekvenser både i synet på ordinationen og på præstens forhold til offeret i messen, ja, på hele opfattelsen af karakteren af Kristi nærver i sin kirke. Det skal vi her lade ligge og kun fastslå, at det højkirkelige embedssyn dels tillægger ordinationen afgørende betydning, dels altid har med en form for "succession" at gøre - om end ikke altid med "apostolsk succession" i gængs forstand - og endelig ser på embedet som værende både gudvillet og gudbemyndiget.

Det er således hverken det "indre kald" eller menighedens kald eller kongens udnævnelse, omend alle disse faktorer rent empirisk er medvirkende, der gør en mand til præst, men ene den sendelse, som Gud ved ordinationen giver ham. Vi kan vel fratage en præst jus practicandi, men ikke det, at han er præst.

Faren for, at præsten skal blive "lokal pave", afværges ganske af hele hans sendelses karakter. Han er hverken sat til selv at finde ud af, hvad evangeliet er, eller at gøre sine privatmeninger til kirkelære - end mindre til at skabe sig en menighed om sin egen religion, men han er sat til at tjene Guds menighed på stedet med det, han er sendt med - og overfor det skal han stå både Gud og mennesker til regnskab. Han er ikke sat til at formidle Guds rige gennem en eller anden personlighedens nådegave; men til ved ihærdigt og menneskeligt arbejde at oversætte evangeliets budskab til stedets og tidens mennesker - og så til at være redskab for sakramenternes forvaltning med den ydmyghed og den myndighed, dette i sig selv giver. I den tjeneste skal han hverken være afhængig af menneskers ros eller dadel - sålidt som af sin egen magelighed og forfølgelighed, men ene og alene af den Kristus og den kirke, der har sendt ham. Vor stærke bundethed til sendelsens tradition vil forme vort syn på sendelsens misbrug af enhver art såvel under tjenesten derunder som under vidergivelsen deraf.

O. Lund Pallesen.

-----ooo0ooo-----

FLERE SPØRGSMÅL TIL INDRE MISSION

Kirkelig formyelse 10

2. spørgsmål til "mellemlingene". - Mon tiden ikke er inde til, at man kan tale rent ud af posen med Indre Mission om de såkaldte adiafora "mellemlingene"? Tale uden lidenskab - uden at stå i et reaktionsforhold til spørgsmålet - prøve at se positivt på tingene? Vi kender jo tilstrækkeligt til den næsten patologiske reaktion derimod. Mange velbegavede præster indenfor Tidehverv kan i en alder af over 60 år endnu ikke komme ud af deres reaktion. De bander endnu, som fiskerne gjorde i min barndom. De demonstrerer ved sognets gilder på iøjnefaldende måde, at de i en sen alder har lært at danse, spille kort og drikke øl. Altsammen, fordi de voksede op i hjem, hvor man ikke måtte deltage i disse "glæder".

Alle vi andre, der altid har måttet gøre disse ting - og altid har gjort disse ting - blot i beskeden udstrækning, fordi vi har haft andre interesser - ser undrende på denne reaktion. Men vi er måske i den grad uden for dette mellemlivende, at netop vi kan gå I.M. positivt i møde. Et kætteri - en vranglære - er vel netop den rette lære, blot forvrænget. Man kan gerne se den rette lære bagved. Det er som i spejlsalen i Tivoli: Vi kan hele tiden kende os selv - og dog er der noget galt i den ene eller den anden retning. Hvad er det rigtige bag disse pietistiske bud, som

nogle forarges over, og andre smiler ad - at man ikke må danse, spille kort, gå i theater, måske ikke drikke spiritus? Lad mig kalde det trangten til virkelig hellighed. Eller kaldet til en virkelig hengivelse til Gud - til en overgivelse til ham med hele sit liv. Og dette kan være en fuldkommen ægte livsytring - udsprunget af en ret kristen tro. I.M. har sikkert aldrig ment noget så uevangelisk, at afholdelse fra disse ting kunne fortjene frelsen. Hvad det blev til i praksis, er en anden sag. Jeg er næsten helt sikker på, oprindeligt var dette hovedmotiv: Man havde mødt Guds nåde i Jesus Kristus. Så måtte konsekvensen blive, hvad man opfattede som et helligt liv i troen - eller så måtte man ofre noget, man holdt af, for at vise Gud (og måske verden med), at man helt ville være hans. Der kunne også være bimotiver, at man var angst for fristelsens erner gennem disse ting. Men dette hovedmotiv er sandt katolsk i betydningen alment kristeligt, medens den praktiske udformning i de forskellige tiders pietisme er noget specielt, som andre smiler ad (som moderne missionsfolk smiler ad de tider, hvor det var synd at have gardiner for vinduerne!). I ordet "offer" ligger det sandt kristelige i I.M.'s stilling til mellemlingene. Dette nej, man siger, er udtryk for noget, man offer til Gud i taknemlighed for nåden - eller som udtryk for sin hengivelse til Gud. Vranglæren viser sig især ved, at man ikke skelnede mellem disse "ofre" - disse hjemmelavede og tidsprægede bud - og så Guds almene, for alle tider gældende bud, som de udtrykkes f. eks. i de ti bud og i kærlighedsbudet. Man ville have, at disse ens egne "bud" skulle gælde alle - og dermed netop blive "bud" og ikke ofre. Ja, det ægte oprindeligt kristelige motiv - offermotivet - forsvandt jo i det øjeblik, at de andre heller ikke måtte have fornøjelsen. Og en hel karikatur var der kommet ud af det, når et menneske overfor mig engang fastholdt, at kristne ikke måtte danse, og så sluttede samtalen med en morsomme finale, at han selv hverken kunne eller brød sig om at danse! Så er der bare tilbage et hjemmelavet bud, som man selv med lathed kan efterleve, og nu kan slå andre oven i hovedet med - og endelig selv blive farissæisk af. Ofret var helt forsvundet.

Men de første i vækkelsestiden - de ofrede sig virkelig - gav sig hensynsløst Gud i vold, når de smed deres elskede spillekort i ilden og knuste violinen. Det var et sandt udtryk for at ofre sig til Gud. Men det betyder at "mellemlingene" må ses på linie med de andre ofre, som troende mennesker frivilligt er gået ind under i kirkens historie: at ofre ægteskabets glæder i cølibatet - ofre jordisk gods i frivillig fattigdom. Det skyldes vel en i de tider medfødt anti-katolicisme, at man slet ikke havde øjnene åbne for disse i hele kirkens historie så almindelige udtryk for menneskers hengivelse og offer til Gud. I stedet for disse i virkeligheden bibelske udtryk for ofret valgte man altså disse mere småborgerlige, hjemmelavede udtryk. Men troen bagved - offersindet har sikkert engang været det samme.

Jo, jeg er overbevist om, at I.M. engang har haft fat i noget rigtigt, da den vidste - eller måske blot anede, at til troen hører at ofre - give afkald.

Jeg håber, at det virkelig vil fremgå, hvor positivt vi stiller os til I.M.s forhold til "mellemlingene". Tidehvervs reaktion er tragi-komisk. Men det er også alt for billigt at mene, at de ting man blot lade ligge og så som "frisdinde" missionsfolk og K.F.U.M.-folk begynde at eksperimentere med bal i krypten og fadervor tilslut. Det kender vi jo fra "De danske ungdomsforeningers" første år. Nej, vi må se at finde tilbage bag den noget forvrængede lære til den gamle kirkelige lære, der ligger bag. I indstillingen til "mellemlingene" er bevaret en erindring om, at troen må give sig udtryk i visse synlige, håndgribelige ofre. Ja, jeg tror, der ligger gemt noget af kirkens gamle tale om offer og faste.

Ordene er de fleste af os så fremmede i munden og i pennen. Men vi er nogle, der er ved at blive klar over, at disse ord bør blive levende igen, hvis vor kristendom skal komme op af det morads af snak og theorier, som den er ved at forsvinde i.

Poul Ulsdal.

-----oooOooo-----

KALEJDOSKOPET

LÆRESTOFFETS RELIGION OG LÆRERNES RELIGIONER

En nylig stiftet forening af "humanister" har sat sig som mål at bestemme, hvordan andre folks børn skal undervises i religion, hvordan de skal konfirmeres, samt hvordan andre folk skal ægteforenes og jordefæstes. Det er åbenbart ikke humanistisk nok at lade andre bestemme i deres egne anliggender.

Der kræves en kristendomsundervisning, der kun er kundskabsmeddelende, ikke forkyndende. Fra kirkeligt hold mener man derimod, at den skal være både-og.

Begge parter har end ikke skimtet sagens kerne, men går begge ud fra den samme falske forudsætning, at kundskabsmeddelelsen i denne sag er noget objektivt og neutralt, mens forkyndelsen er en slags tillæg, som læreren selv bibringer stoffet, hvis han vil. Tværtimod er forholdet, at forkyndelsen er en uadskillelig side af selve lærestoffet, hvorfor den også må med i kundskabsmeddelelsen, hvis den skal være objektiv og sandfærdig. En ikke-forkyndende kundskabsmeddelelse er derfor en forvanskning af lærestoffet, idet den uvidenskabeligt fortier en væsentlig side af det.

Til forskel fra de uoverskuelige oceaner af religionshistoriske trivialiteter og al Østerlandenes omstændelige og kaotiske livsvisdom, som humanisterne vil have presset ind i realklasserne, skønt et helt menneskeliv ikke rækker til at gennemløbe dette uvæsentlige felt, er kristendommen en begivenhed i sig selv, og til en videnskabeligt sandfærdig fremstilling af den hører netop en påvisning af meningen og sammenhængen i den bibelsk-kirkehistoriske begivenhedsrække. Kan læreren virkelig sit fag, så stoffet selv begynder at forkynde, kan han spare sig at supplere det med sine egne missionske eller ateistiske meninger, hvad han ellers altid bør.

Almindeligt er det at læreren gør noget helt tredje, indskrænker sig til at meddele en religion, som det danske skolevæsen selv har stiftet, en ligesom Islam af kristendommen afledet religion, en i sandhed "historisk" religion, en blind gennemgang af bibelske "historier" og kirkehistorie, hvorunder der ses helt bort fra stoffets mening, perspektiver og sammenhæng, samt fra kirken.

Og "de kirkelige kredse", i stedet for at føre krigen over i fjendens lejr og hævde den stærke position, at forkyndelsen er en uomgængelig del af en sandfærdig og sammenhængende kundskabsmeddelelse, klamrer man sig til den gangse "forkyndelse" eller propaganda ved hjælp af kluntede, retoriske påstande om, at vor vestlige kultur jo skylder kristendommen sin tilblivelse, påstande, der, hvis de var helt sande, lige så vel kunne virke som en knusende dom over kristendommen som en anbefaling for den. Grunden til de falske angreb og de falske forsvar for forkyndelse i kristendomsundervisningen må altså være, at vor tids lærere ikke har været dygtige nok til ved deres undervisning at demonstrere, at forkyndelsen ligger i selve dette særlige lærestof. I stedet er det lykkedes for dem at bilde sig selv, de fromme og de med al tænksomhed afvænnede humanister ind, at forkyndelse er noget lærerens interessante, religiøse eller irreligiøse personlighed må tilføre lærestoffet.

Carl-Ulrik.

DELVIS CUM GRANO SALIS

Ligesom kvindelige præster er et ubibelsk fænomen, ved bibelen heller ikke noget om kvindelige engle. De forekommer først indenfor nyere kunst, samt som glansbilleder og juledekorationer og endelig inden for den folkekirkelige centraladministration. Når højkirkeligheden i afvigte efterår traf den beslutning ikke at kommentere Skivesagens videre udvikling, skyldes det, at man i yderste øjeblik fik førelse gennem et par psalmelinier af stiftsprovst Aastrup og blev klar over, at hverken englelige eller djævelske væsener kan gøre til eller fra her.

"Ingen Engel kan det fremme,
ingen djævel kan det hemme."

Carl-Ulrik.

-----oooOooo-----

LIDT OM "KIRKENS GIENMÅLE".I.

I indledningen til andet bind af "N.F.S.Grundtvig: Værker i udvalg", som bl. a. indeholder "Kirkens Gienmåde", hævder indlederen med ellers dyb reverens, at skriftet "både i form og indhold skyder langt over målet og mangler klarhed på afgørende punkter". Da denne opfattelse sikkert deles af mange - det kunne denne beskedne rolle, skriftet spiller i vore dage, tyde på - har jeg fundet det umagen værd at prøve på at appellere indlederens dom til "Re-formatio"s læsere og andre i det hele taget, ved først og fremmest at opfordre alle til at læse skriftet igen, men ellers ved at bringe det i uddrag her i bladet. Selv ser jeg mig ikke istand til foreløbig at tage noget som helst forbehold overfor skriftet. (Jeg har endnu ikke læst Clausens bog). Og det forekommer mig, at den danske menighed endnu skylder både sig selv og Grundtvig at tage en stilling, der er værdigere end den injuriansag, som man dengang skaffede Grundtvig på halsen. Striden mellem Grundtvig og Clausen er lige så brændende i dag. Hvis den danske kirke ikke tør dømme i den, har den selv dermed givet en alt for tydelig forklaring på dens "ringe dage" og den i så fald velfortjente ligegyldighed, der møder den. Skriftet bærer som motto de kendte ord fra den augsburgske bekendelse art. VII: "Una sancta ecclesia perpetuo mansura sit", og at Grundtvig bevidst lægger sagen op i højeste plan, fremgår tydeligt af disse ord fra fortalen: "For at minde om, at striden fra min side slet ikke er personlig, og ingenlunde blot videnskabelig, men så rene kirkelig som mulig, derfor kalder jeg dette fejdebræv kirkens gienmåde, indskydende dermed sagen, fra den blotte læseverden, for den almindelige christenheds domstol". Der ligger den vist desværre endnu til skam for os i den danske kirke, men hvis det og andet i vor egen tid har givet sagen fornyet aktualitet, så lad os hurtigst og dygtigst muligt gøre det godt igen. Og her er så endnu et par "klip" af fortalen:

"Jeg ved, at det Skridt, jeg her gør, er i vore Dage, usædvanligt, i Manges Øjne latterligt, og i Manges uforsvarligt, men det er ikke desmindre veloverlagt, og aldeles nødvendigt, naar jeg ikke, efter min nærværende lindsigt, vil være en Forræder mod den Kirke, hvori jeg har annættet mit Saligheds-Haab, og hvori jeg har kaldt til at udbrede og forsvare det store Evangelium, mig er betroet at prædike." Og om forholdet Stat-Kirke-Theologi siger han: "Enhver Stat har, paa eget Ansvar, lov til at bestemme en vis Fortolknings-Regel, alle de Lærere skal følge, som den vil lanne, beskytte, eller ogsaa kun taale i Landet, og det bliver vores Sag, om vi for Kirken, Skriften og Samvittigheden kan forsvare at underkaste os denne Regel, da vi, i modsat Tilfælde, maa give Slip paa Statens Beskyttelse og Venskab og, som Evangelister i Jesu Navn, lære, som vi bør, og lide, hvad vi skal, men Skolen derimod har ingen Magt over Kirken eller Menigheden, den skal tjene,

Lære og Raade, uden anden Myndighed, end den Menighed giver, ved at følge Raadet og Lærdommen, hvilket Kirken skal taale, saalænge Theologien virkelig bygger paa dens Grund-Bekiendelse, eller dog ikke øiensynlig afviger derfra". "De udvortes Følger gjør her slet intet til Sagen, thi om ogsaa de falske Lærere skulle allevegne faae Magt til at udelukke og rette Lærere af hvad de falskelig kalde den christelige Kirke, da skæer Skilsmissen ligefuldt, og vi udgiøre ligefuldt, med christne Fædre den eneste sande christelige Kirke paa Jorden, som altid er kiendeligst naar den forfølges". Det kan være svært nok at vælge citater fra "Gienmålet", da det hele er skrevet i en (også sætningsmæssig) lang sammenhæng, og eftersom det hele faktisk er lige væsentligt. Det drejer sig da bare også i første omgang at gøre opmærksom på skriftet, så Sagen bliver rejst påny.

Poul Exner.

---000---

LÆST

"DEN DANSKE KIRKES HISTORIE" IV.

Dette sidst udkomne bind af den store kirkehistorie omhandler det lærde tidsrum og enevældens første år 1536-1700. Overarkivar Bjørn Kornerup har skildret den lutherske nyordning. Fillippismens magtperiode, ortodoksiens storhedstid og enevældens statskirke. Men da Bjørn Kornerup døde, inden han havde afsluttet sit arbejde, blev det overdraget sognepræst Urban Schrøder at skrive fremstillingen af de sidste 30 års kirkehistorie, enevældens første år 1670-1700. Fremstillingen hviler på mange detailstudier, for en stor del forfatterens egne. Omhyggeligt, klart og overskueligt er gjort rede for de mange enkeltheder og deres sammenhæng. Man får vældig god besked. - Det økumeniske arbejde skal drives af "viljen til enhed forbundet med viljen til den egne eksistens" (Hans Asmussen). Ud fra dette ægte katolske synspunkt fordyber man sig med særlig interesse i dansk kirkehistorie 1536-1700. Det var jo i løbet af disse år, at den danske kirkes nyordning fæstnede sig, og grænserne om dens egen eksistens blev tydelige. Man søger svar på spørgsmålet: Hvad må den danske kirke efter at være "luthersk nyordnet" anse for uopgiveligt i sin eksistens? Et par enkeltheder i kirkehistoriens svar skal her omtales.

Med Chr. III's erobring af København og biskoppernes fængsling havde den lutherske bevægelse sejret. At man dog ikke agtede at skille sig ud fra kirken, endsize at danne nogen ny kirke, er hævet over al tvivl. Det fremgår f. eks. af bestemmelsen i den afsluttende reces af 30. oktober 1536, at i de afsattes biskoppers sted skal indsættes "andre kristelige biskopper og superintendenter". Bemærkelsesværdig er også den i forordet til kirkeordinansen af 1539 optagne passus om hensynet til et almindeligt, frit og kristeligt concilium. Men en nyordning af en række kirkelige forhold ville man skabe, så det rette evangelium kunne få frit løb. Hvad man forstod ved det rette evangelium fremgår af kirkeordinansens almindelige beskrivelse af den tros- og læretype, man ønskede fremmet (bemærk den gentagne stærke fremhævelse af troens frugter, de gode gerninger, og tilføjelsen af det 3. sakramente, den sande penitents!), endvidere af dens opregning af de bøger, præsterne bør eje, blandt hvilke nævnes Melanctons Apologi, men ikke Confessio Augustana selv. Som årene gik blev der imidlertid tillagt C.A. større og større betydning. "Både Chr. III og Fr. II ønskede at blive stående ved C.A. som et (formentligt) normaludtryk for Luthers og Melanctons fælles standpunkt." (pag. 123). Man ønskede kirkelig fred og endrægtighed.

Blandt de mange lærepunkter, man strede om, trådte nadverspørgsmålet mere og mere i forgrunden. I 1557 lod kongen Niels Hemmingsen udarbejde den såkaldte Tabula de coena Domini, hvori syv forskellige nadveropfattelser bedømmes og de fem forkastes, deriblandt anabaptisternes og katolikernes. Påfaldende nok behandles den kalvinske opfattelse meget skånsomt. Som den rette fremstilles den (lutherske), "der har haft sin gyldighed i 1500 år, som genfindes i C.A., og som enstemmigt fastholdes i den sachsiske og den danske kirke" (pag. 131). I henhold til denne er den virkelige tilstedeværelse af Herrens legeme og blod bundet til nadverelementerne, og de uværdige (som de værdige) nadvergæster modtager Herrens legeme og blod med munden, om det end kun tjener dem til dom. - Den "gamle" opfattelse holdtes fortsat i hævd. Da Niels Hemmingsen i Syntagma 1574 havde udviklet sin kalvinske nadveropfattelse, var der ikke længer tale om nogen skånsom behandling. Det blev et vendepunkt i hans liv. Efter Niels Hemmingsens lære (der har sine tilhænger den dag i dag langt ind i de grundtvigske kredse) er de værdige nadvergæster kun gennem troen delagtige i Kristi herliggjorte legeme og blod, som er og bliver i himlen. Sakramentet er pant på Guds nåde, det bringer en levende åndelig forbindelse i stand ved at løfte den troende op til den himmelske frelser. Manducatio indignorum såvel som manducatio cralis forkastes (pag. 141). - I "Danmarks og Norges Kirke-Ritual" af 1685 er den "gamle" nadveropfattelse stadig ved magt. Efter at indstiftelsens ord er udtalt, opløftes patén og kalk, hvorpå præsten "med ærbødighed" uddeler "Jesu sande legeme" og "Jesu sande blod" til dem, som i forvejen har skriftet. Hvis præsten ikke har indviet tilstrækkeligt brød og vin, bliver han nødt til at indvie påny, thi "hverken brødet eller vinen bør at uddeles, førend de ved ordet er helligede". Når communicanterne har rejst sig efter at have modtaget Kristi legeme og blod, ærer de endnu en gang det hellige sakramente, idet de "med ærbødighed bøjer deres knæ tillige med deres hjerter". Det er vor kirkes gammel-lutherske nadverlære. (pag. 402). Så har kirkehistorien besvaret spørgsmålet om, hvad den danske kirke med hensyn til nadveren anser for uopgiveligt. Man kan med Bjørn Kornerup dybt beklage Niels Hemmingsens tragiske skæbne, men ikke give ham medhold i begrundelsen, at det kun drejede sig "om særmeninger om et lærepunkt, om hvis almindelige forståelse der herskede væsentlig enighed. Ikke om realpræsensens mystiske virkelighed tvistedes der, men kun om denne tilstedeværelses form gik meningene hyr til sit" (pag. 147). For drejer det sig blot om form? Er det ikke en kamp om sakramentet?

---000---

Edm. Jensen.

JOHN CHIUG-HSIUNG WU: SPIRE, BLOMSTÆRE, BARE FRUGT.
Sankt Ansgars forlag, København 1959. Kr. 18.75. (Tilsendt fra forlaget)

Jeg har en gang tidligere i mit liv truffet en kristen kineser - det var i Helsingfors for mange år siden, og han var et elskeligt menneske, som jeg straks blev gode venner med. Og nu har jeg for anden gang truffet en kristen broder fra det fjerne rige i øst - nemlig gennem læsningen af ovennævnte bog. Og atter følte jeg som dengang i Helsingfors en sindets varme og rigdom skabt af en dyb, enfoldig kristentro. John Wu, som fødtes 1899 i Kina, er af fag jurist, uddannet i sit hjemland og i Amerika, en højt betroet embedsmand, som bl. a. har været Kinas gesandt ved Vatikanet og nu er professor ved universitetet på Hawaii. 1937 fandt han efter mange års søgen ind i den kristne kirke. Og han lod ikke sin kinesiske filosofi og sit østerlandske sind blive ud en for kirken, men tog begge dele med derind. Et resultat heraf er hans

bog om det åndelige livs stadier, om kærlighedens tre trin i forholdet mellem Gud og mennesket. Den er en syntese af kinesisk livsvisdom og kristen mystik opbygget på den hellige skrift og disponeret som som en udlægning af de 8 saligprisninger. Hvad får vi ikke at vide her om en kristen sjæls liv på vejen helt frem til Gud og om denne vejs vanskeligheder og farer, men også rigdomme og dybe lykke! Her er stor åndelig beklæring at hente. Og hvem har råd til at gå udenom en virkelig god vejledning i det åndelige livs farer? Har vi tidligere fordybet os i Augustins "Bekendelser", Thomas a Kempis "Kristi Efterfølgelse", Johan Gerhards "Gudelige Betragtninger" og andre af kirkens vesterlandske klassikere, så bør vi ikke springe denne østerlandske bog over, men tage den som en ny hjælp til videre indtrængen i kristenlivets hemmeligheder - vi er jo ikke i forvejen for rigt forsynet med gode hjælpemidler i dens retning. Ikke mindst interessant er det at læse denne kinesers udlægning af mangt et bibelord, som forstået med hans østerlandske sind åbner ny sider af sine dybder. Eller gennem de talrige citater fra de gamle Kinas hellige bøger at se, hvor langt den menneskelige tanke i de kinesiske religioners form er nået frem mod erkendelsen af Guds sandhed. Det bekræftes atter her, at nåden ikke ophæver, men fuldkommer naturen. Og til at opleve dette også i den enkelte kristens eget liv vil John Wus bog være en ny, fortrinlig vejledning.

U. S.

---ooOoo---

FØR-FASTETID - FASTE - PASSION

I liturgiens lys.

Fra Septuagesima til Askeonsdag.

Der var i den ældste kristne kirke forskellig mening om, hvor lang tid før Påske man burde begynde forberedelsestiden med faste og bod. De gamle bodstal 40 eller det hellige 70 blev her vejledende. Og mens kirken tilsidst stort set lagde sig fast på fyrre dages fastetid fra Askeonsdag til Påske, bevarer kirkeåret endnu mindelser om, at fasten undertiden kunne være 70, 60 eller 50 dage.

Deraf kommer de mærkelige navne på denne tids søndage: Septuagesima (d.70), Sexagesima (d.60) og Quinquagesima (d.50.), som Fastelavns Søndag også hed. Det betegner dog ikke, som klart fremgår, de nævnte dage før Påske, men de søndage, der først falder i (eller begynder) henholdsvis 70, 60 eller 50-dages fastetiden.

Bodspræget i Før-fastetiden er også bevaret i liturgien bl. a. derved, at "Gloria" bortfalder fra og med Septuagesima, og kirkefarven bliver violet.

Endnu samler kirkens tanker sig ikke direkte om Kristi strid med ondskabens magter og hans lidelse derunder, men vi stilles i denne periode overfor livsvilkårene på den jord, der er forbundet for menneskers synds skyld. Der tales manende om den hårde og genstridige jord, hvori den himmelske sæd bliver sået, om alvoren ved at være kaldet af den levende Gud og risikoen ved at gå fejl af målet, om sædekornet, der må dø for at bære frugt, og hvori dog al kraften til det himmelske liv alene rummes: Gudsordets vilkår i verden.

I vor udlændighedstid i denne verden (som Israels 70 årige udlændighed i Babylon), inden vi når til det himmelske Jerusalem, skal vi lære det ene fornødne at kende og dermed også livets egentlige fjender. Tidsafsnittet klinger ud med lidelsesforudsigelsen på Fastelavns søndag: "Se, vi drager op til Jerusalem -".

Faste.

Vor trængselstid er under forjættelse om forløsning og frelse fra ham, der "antager sig vor sag", og hvis lidelse og strid i den forbindelse den egentlige fastetid giver os at følge. Det gamle bodstal 40 minder os om Israels trællekår i Ægypten i 400 år, dets vandring i ørkenen i 40 år og vor frelsers fastetid i ørkenen i 40 dage. Mange af de gamle tekster til denne periode er sikkert valgt, fordi de taler om faste. For os i den evangeliske kirkeafdeling, der ikke iagttager fastens ydre skik, bliver det en påskforberedelsestid, hvor vi åndeligt prøver på at trænge dybere ind i og følge vor Herre Jesus Kristus på hans lidelsesvandring gennem syndens og dødens verden - som en del af hans offer til Gud. Tiden kan dermed for os blive en særlig form for indøvelse i kristendom i betydningen forsagelse. Derved fortjener vi ikke en særlig yndest hos Gud, men fastholdes i, at vort evige mål er hinsidigt på en sådan måde, at vi hverken må glemme dagens krav eller misbruge dem til vort eget formål her eller hisset, men ej heller fortages i dem. Vor Herres lidelse begynder ikke først "-under Pontius Pilatus", men i og med det at være synderes broder. Som den eneste iblandt os, der var et "rigtigt" menneske, så han fra sin himmelske oensomhed Guds menneskeverden skamskændet af synd, død og djævel. Med kærlighedens evige udholdenhed gik han ind i alt dette. Prøvet i fristelse i lighed med os, omgivet af vantrø og sygdom og djævlbesættelse, der anrørte om nåde og udfrielse, måtte han selv tåle beskyldningen for at være i den ondes tjeneste, skønt han er den eneste, der kan få vidnesbyrdet: "Han har gjort alle ting vel."

Idet vi ser ham stride og sejre midt i alt dette, kaldes vi til bod og omvendelse og tak. Kaldes til front mod de fjender, der var hans og derfor - trods vor blindhed - vore. En kamp, der den dag i dag er håbløs, om ikke han selv står hos og fører den for os. Midfaste Søndag forkynder midt i tidens alvor, at dette er tilfældet. Den søndag har en lysere tone: "Lætare - fryd dig!", som den gamle Introitus siger. Han holder ikke alene ud med os, men giver os under vort livs "ørkenvandring" næring til legeme og sjæl - sig selv, livets brød, for at vi ikke skal forsmægte og omkomme på vejen, men være trygge i hans følge, også hvor det går gennem lidelse, nederlag og død.

Passion.

Det er utilfredsstillende, at vor folkekirkes orden ikke giver os megen mulighed for at iagttage Passionssøndag, d. 3. april i år. Vi fejrer jo altid Mariae Bebudelsesdag på 5. søndag i fasten. Og denne, den eneste forordnede fest for den hellige jomfru i vor kirkeafdeling, vil vi i dansk højkirkelighed selvsagt ikke undvære. Men den erobrer alligevel ved sit "Gloria" og hvide festskrud på en uheldig måde en vigtig "Herrens Dag" i passionstiden. Har man to gudstjenester, har man mulighed for ikke at "glemme" Passionssøndagens indledning til kirkens stilhed under Golgathas skygge. Vi har nået fastetidens kulmination. Og med Palmesøndag træder vi ind i

den stille uge.

Palmehyldesten er udtryk for, at vor Herre netop i sin egentlige lidelsehistorie gør krav på guddommelig kongehyldest. Midt i fornærelsen er han evigheds konge, og kirken hylder ham som sådan, men hyldesten har en afdæmpet karakter og bodsfarven forbliver over det hele, fordi man ved, at Hosianna-råbet bliver til et "Korsfæst ham!" - og "Indtoget" var til døden.

En liturgisk dobbeltkarakter må Skærtorsdag også have for os. Ved høj-messen kan man fejre festen for indstiftelsen af alterets højhellige sa-kramente, der er hele den kristne liturgis ophav og grund: Med "Gloria" og hvidt skrud og taksigelse for "Livets brød". - Om aftenen kunne man fejre mindemåltidet om "den nat, da han blev forrædt" og forkyndelsen af hans død, som vor frelses grund.

Langfredag har korsandagt - og ikke højmesse. Farven er sorgens sorte. Udformningen af liturgien er hos os ret vilkårlig og forskelligartet. Litani og "improperier" - ligesom den gamle "Vexilla Regis" (Salmebogen nr. 184) vil blive benyttet mange steder. Spørgsmålet om altergang den dag kan diskuteres. Det fører for vidt her at komme ind på dette problems mange theologisk-liturgiske sider. Men bruger man det, må det selvsagt være under form af en tjenesten tillagt, stilfærdig communion. Med Frel-serens død sørger kirken, til den under ihukommelse af "nædfarten til dødsriget" allerede Påskelørdags Aften kommer under forventning af påske-gry.

O.L.P.

—oOo—

T I L L Æ S E R N E

RE-FORMATIO har efterhånden vundet sig en efter bladets størrelse stor og interesseret læserkreds. I glæde herover takker redaktionen for alle venlige og opmuntrende hilsener og pengegaver, som er indkommet udover abonnementsprisen, og håber, at det må lykkes at gøre RE-FORMATIO endnu bedre. Det kan bl. a. naas, hvis langt flere læsere hjælper os, ikke blot med bladets økonomi, men også med dets indhold.

Læserne vil lægge mærke til, at nærværende nummer udkommer som 3. årgangs 1. nummer, det betyder imidlertid ikke, at De er gået glip af 2. årgangs 5. og 6. nummer, men blot, at RE-FORMATIOs årgang for fremtiden begynder ved årsskiftet og ikke som hidtil ved pinse. 2. årgang består altså kun af 4 numre. Alle abonnementer som er tegnet for 2. årgang vil altså også dække 3. årgangs faste- og påskenummer. Fra og med 3. årgang vil hver årgang være fortsat pagineret.

RE-FORMATIOs redaktion efterlyser følgende gamle numre af bladet:

1 stk. 1. årgang nr. 1, som betales med 5 kr.

6 stk. 2. årgang nr. 1, som betales med 2 kr. stykket.

Næste nummer udkommer omkring påske.

Venlig hilsen

redaktionen

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. I redak-tionen sidder Urban Schrøder, Varnæs (ansvh.), Lund-Pallesen, Kgs. Lyng-by, Poul Ulsdal, Hejls og Per Dolmer, Odder (kasserer). Stof til bladet sendes til de tre førstnævnte, bestilling på bladet og økonomiske bidrag til sidstnævnte. Postgiro 1109 88. Abonnement 6 kr. Årligt, studenter 4 kr.